

DESENVOLUPAMENT D'ASSIGNATURES EN MODALITAT DE FORMACIÓ SEMIPRESENCIAL A LA UPC

Acord núm. 109/2003 del Consell de Govern provisional pel qual es ratifica l'acord de la Comissió de Docència, en relació amb la proposta de desenvolupament d'assignatures en modalitat de formació semipresencial a la UPC

- Document aprovat per la Comissió de Docència del Consell de Govern provisional del dia 20/05/2003
- Document aprovat pel Consell de Govern provisional del dia 29/05/2003

DOCUMENT CGp 25/5 2003

Vicerektorat de Formació Permanent i Grup UPC
Maig 2003

Objectiu del document

Aquest document constitueix un primer pas en el desenvolupament d'un marc general per a la formació semipresencial a la UPC i té els següents objectius, en relació al desenvolupament d'assignatures en modalitat de formació semipresencial¹ a la UPC:

1. Definir els critèris generals per a la prioritjació de les propostes d'assignatures de formació semipresencial.
2. Definir els instruments d'organització i de suport al desenvolupament de les propostes d'assignatures de formació semipresencial.
3. Definir el procés per a la formalització i seguiment de l'execució les propostes d'assignatures de formació semipresencial.

¹ Assignatura en modalitat de formació semipresencial és aquella en la que una part de les seves activitats docents lectives, no tenen presència física del professor, i es basen en l'aplicació de recursos docents orientats a facilitar el treball de l'estudiant tant individualment com en grup. En la creació i aplicació dels recursos docents hi juguen un paper significatiu les TIC.

1. Introducció

Les línies estratègiques elaborades pel Consell de Direcció de la Universitat Politècnica de Catalunya inclouen la configuració d'una oferta d'estudis que potenciï l'ensenyament semipresencial ².

Aquesta línia estratègica s'ha de concretar en:

- Donar resposta a les necessitats formatives de persones que tenen dificultats per seguir uns ensenyaments basats en la presència als centres
- Facilitar l'aplicació efectiva de metodologies suportades en les TIC en l'àmbit docent en particular desenvolupant activitats no presencials a les assignatures dels plans d'estudis de la UPC.

La UPC ja compta amb diversos antecedents de formació semipresencial o no presencial, que han suposat en els darrers anys que la nostra comunitat compti amb una experiència real i prou valuosa.

- Estudis homologats de segon cycle en modalitat semipresencial:
- Títols propis en modalitat semipresencial i a distància
- Títols de formació permanent en modalitat semipresencial i a distància
- Assignatures ALE i optatives en modalitat semipresencial i a distància
- Materials de suport a la docència presencial creats a partir dels ajuts de suport a la innovació docent.

Les experiències i les reflexions que els darrers anys s'han viscut o s'han fet a la pròpia UPC i l'observació d'altres experiències del nostre entorn permeten fer algunes consideracions:

1. Interès per aplicar metodologies de formació semipresencial.

S'ha insistit molt, i en part s'han demostrat, les possibilitats de les TIC i de les estratègies de formació semipresencial, per a millorar els processos d'aprenentatge.

2. Cost i dificultat de la creació de recursos basats en les TIC i d'activitats semipresencials.

L'aplicació de les TIC per a crear continguts i realitzar activitats semipresencials tenen un grau de complexitat i unes necessitats de finançament que sovint es tendeix a menysvalorar.

3. Canvi d'escenari en l'emergència de la formació semipresencial.

Les TIC faciliten el desenvolupament de noves formes de transmissió i explotació del coneixement i afavoreixen entre d'altres la participació en les activitats de formació universitària d'un major número d'agents en un context cada vegada més internacional.

² A la Ponència aprovada al Claustre de 19 de desembre de 2002, s'estableix l'objectiu d'elaborar un pla global d'ordenació acadèmica complementant i diversificant l'oferta de titulacions de primer i segon cycle i planificant i potenciant la docència semipresencial. Per altra part, s'estableix també l'objectiu de potenciar el rol del professor dotant-lo dels mitjans i infraestructures necessàries, en particular dotant-lo d'eines de suport a la gestió del coneixement per a valoritzar les capacitats del professorat

2. Criteris generals per a la prioritització d'iniciatives i propostes de formació semipresencial

El model docent de la UPC aposta per la formació semipresencial, però no de forma aïllada sinó com un element més del sistema, que cal aplicar en diferent mesura a cada assignatura i a cada titulació en funció de les seves característiques i dels seus objectius, és a dir:

- El grau de no presencialitat d'una assignatura s'ha de definir en funció de les característiques de l'assignatura i/o del perfil i de les necessitats de l'estudiant potencial
- La implantació de la modalitat semipresencial en una assignatura o titulació ha d'aportar un valor afegit respecte a la formació presencial tradicional.

A partir d'aquestes premisses, la valoració i el suport de la UPC a les propostes d'assignatures semipresencials o no presencials que sorgeixin de la comunitat universitària s'han de prioritzar en base a un conjunt de criteris coherents amb l'estratègia de la UPC:

1. Una oferta d'assignatures de formació semipresencial vinculada a les àrees d'expertesa de la UPC

Un dels objectius de la programació de la Universitat és l'especialització de l'oferta formativa en aquelles àrees de coneixement en les quals és experta, atenent a les necessitats no cobertes de l'entorn socioeconòmic i dels sectors emergents.

En aquest sentit:

- Son particularment interessants les propostes transversals i d'orientació multidisciplinària que fomentin la col·laboració i les sinèrgies de grups, departaments i centres docents.
- En la valoració de les propostes de formació semipresencial s'hauria de considerar com un dels actius importants l'expertesa dels autors en la seva docència, així com en l'àmbit de recerca i transferència de tecnologia al que pertany la proposta.

2. Una formació semipresencial estructurada i orientada d'acord amb les directrius de l'Espai Europeu d'Educació Superior

La consistència amb el Marc per a la integració dels estudis de la UPC a l'EEES, suposa:

- L'orientació a l'aprenentatge i no solament a la transmissió de coneixements;
- La utilització dels instruments per a la integració a l'EEES (Suplement al títol, crèdit europeu, sistema BaMa),
- L'estructura modular en la que, les assignatures o mòduls docents són les unitats de referència
- La coherència de l'oferta d'assignatures semipresencials respecte al plantejament i als objectius globals de la titulació a la que pertanyen.

3. Una formació semipresencial innovadora i de qualitat

Les propostes d'assignatures de formació semipresencial, a més dels objectius i dels continguts, han d'especificar:

- La metodologia docent especificant l'ús de les TIC i les activitats docents
- El material didàctic i les eines i serveis de suport a l'aprenentatge que es posen a disposició de l'estudiant
- Els mecanismes previstos per a l'actualització dels materials i dels continguts
- Els mecanismes de seguiment i de tutoria de l'estudiant
- El sistema d'avaluació

4. Una formació semipresencial que contribueixi de forma sostenible al desenvolupament del patrimoni intel·lectual de la UPC

Considerant l'esforç addicional de les assignatures de formació semipresencial o no presencial:

- La creació de materials docents i en general la inversió en la creació de recursos de suport a la docència semipresencial s'ha de justificar pel fet que suposen un millor posicionament de la UPC pel que fa al creixement i a l'explotació del seu capital intel·lectual i de les seves capacitats docents.

- Les propostes de creació d'assignatures semipresencials o no presencials o les propostes de creació de materials de suport a la docència, han de ser econòmicament sostenibles, han de valorar els recursos necessaris (personal docent, espais d'aprenentatge o laboratoris) i han de preveure com captar nous recursos o reconvertir els ja existents.

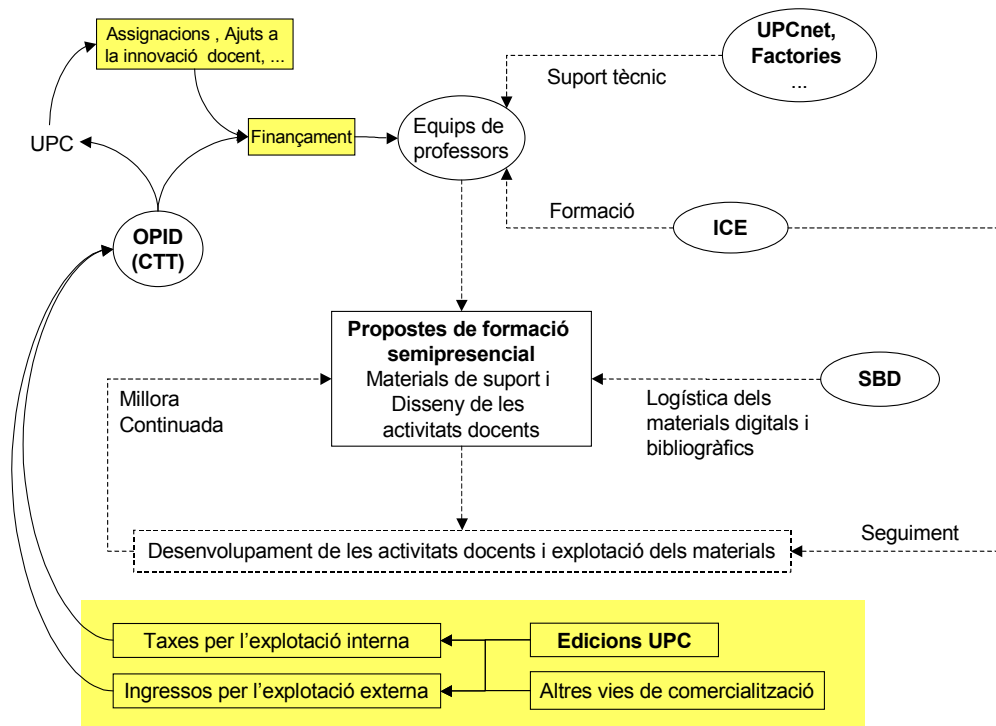
5. Una formació semipresencial que respongui a les necessitats i a les demandes socials.

Les iniciatives de formació semipresencial, en tant que facilitadores de l'accés de les persones a la formació superior, haurien de permetre estendre el coneixement de la universitat a col·lectius menys afavorits per l'estructura de l'oferta formativa en l'àmbit propi de la UPC.

3. Instruments per a la Formació Semipresencial a la UPC.

La UPC compta amb diversos agents (unitats, serveis o ens) que han d'ajudar als responsables de les propostes d'assignatures de formació semipresencial, amb el seu suport en l'elaboració de les propostes i en la posterior execució d'aquelles que siguin aprovades pels òrgans que correspongui³:

Servei de Gestió Acadèmica (SGA)	Definició dels circuits d'aprovació de les propostes i dels processos logístics associats a la docència semipresencial. Gestió de taxes.
Institut de Ciències de l'Educació (ICE)	Formació del professorat en metodologies docents. Seguiment dels acords i dels convenis en relació a les propostes semipresencials que es desenvolupen a la UPC
UPCNET, S.L. / Factories / Serveis informàtics / Laboratoris especialitzats ⁴	Gestió tècnica de l'entorn de docència no presencial. Suport tecnològic i assessorament
Servei de Biblioteques i Documentació (SBD)	Disponibilitat de materials d'estudi, bibliografia i documentació. Suport a la logística dels continguts i dels materials docents.
Oficina de Gestió de la Propietat Intel·lectual Digital (OPID) ⁵	Gestió de la propietat intel·lectual i dels drets d'autor.
Edicions UPC / Altres vies de comercialització	Gestió editorial dels continguts



- Quadre sinòptic del marc per a la formació semipresencial a la UPC -

³ L'aportació dels diversos agents en una determinada proposta quedarà determinada en el conveni que s'ha de signar per a cada proposta de formació semipresencial.

⁴ Hi ha centres i departament que compten amb una capacitat tècnica pròpia, aportada per grups o ens de la UPC que han assolit un nivell força avançat en les seves capacitats tècniques i metodològiques pel que fa a l'aplicació de les TIC a la docència semipresencial.

⁵ Servei pendent de creació en el si de l'Oficina de Gestió de la Propietat Industrial del CTT.

La **viabilitat econòmica** de les propostes es fonamenta en un model basat en dos tipus de fonts de finançament:

1. **Finançament inicial** basat en assignacions específiques pel pressupost de la UPC destinades a propostes concretes, o bé en la modalitat de les ajudes obtingudes a les convocatòries de suport a la docència.
2. **Finançament directe** generat, entre altres, per les taxes corresponents a la utilització dels materials docents i pels ingressos derivats de l'ús dels materials en les activitats de formació permanent.

Correspon a les Comissions del **Consell de Govern** fer el seguiment dels diversos aspectes relacionats amb les assignatures semipresencials, de forma subsidiària al seguiment que en faran les pròpies unitats estructurals o els ens que han presentat les propostes.

Comissió de Docència.

Seguiment de la qualitat docent de les propostes de formació semipresencial i del compliment dels acords signats als convenis, des d'un punt de vista acadèmic.

Comissió Econòmica

Establiment dels criteris econòmics de les propostes de formació semipresencial i seguiment dels acords econòmics establerts als convenis específics.

Comissió de Personal i Acció Social

Establiment dels criteris relacionats amb el professorat i el personal de les propostes de formació semipresencial.

COBISID.

Seguiment de les infraestructures tècniques de suport

Comissió de Formació Permanent.

Desenvolupament de criteris específics i seguiment de les activitats de formació permanent basades en la semipresencialitat.

4. Propostes de Formació Semipresencial de la UPC.

El procés per a la implantació d'una proposta⁶ basada en la semipresencialitat o la no presencialitat, es divideix en tres fases:

- a. Elaboració de la proposta
- b. Anàlisi, aprovació i convenis.
- c. Seguiment i avaluació

a. Elaboració de la proposta

La implantació d'una assignatura en modalitat semipresencial o no presencial a la UPC pot ser proposada per un grup de professors de la UPC, i ha de ser presentada per :

- Unitats estructurals de la UPC: centres docents, departaments o instituts
- Ens del Grup UPC o entitats vinculades a la UPC.

Les propostes hauran de contenir els següents apartats:

1 Objectius i continguts	Pla de continguts i objectius de l'assignatura.
2 Model pedagògic	La proposta d'assignatura semipresencial ha d'afegir als elements que es fan constar en la modalitat presencial, aquells aspectes diferencials d'aquest tipus d'ensenyament que cal tractar i resoldre de forma específica, en particular: <ul style="list-style-type: none"> - Tutories i suport personalitzat a l'estudiant en els seu treball no presencial - Material docent per a l'autoaprenentatge - Activitats docents virtuals de suport a l'aprenentatge - Metodologia d'avaluació semipresencial
3 Viabilitat econòmica	La UPC defineix com a criteri bàsic per a la implantació d'una proposta de docència semipresencial o no presencial, de forma paral·lela als aspectes metodològics i de contingut, la viabilitat econòmica de la seva explotació. La proposta haurà d'incloure una previsió de despeses i ingressos a curt i mig termini que demostrï la seva viabilitat des d'un punt de vista d'autofinançament i recuperació de la inversió inicial.
4 Pla de gestió dels continguts	A més a més del pla de viabilitat econòmica, la proposta de formació semipresencial que requereix una inversió significativa en la creació de nous materials d'estudi, ha d'anar vinculada a un pla de gestió dels continguts, que justifiqui com es realitzarà la seva actualització i millora continuada.

b. Anàlisi, aprovació i convenis.

Les propostes seran analitzades i valorades per la Comissió de Docència del Consell de Govern, que finalment es pronunciarà sobre la seva viabilitat, mitjançant els instruments i els mecanismes que s'estableixin.

En el marc dels criteris exposats al punt 2 d'aquest document, la valoració tindrà en consideració si més no en els següents aspectes:

- La coherència i el grau d'innovació de la proposta en el marc de l'oferta d'estudis de la UPC
- La participació en el projecte de diversos centres i/o grups de professors.
- L'adaptació a l'EEES

⁶ La iniciativa docent bàsica és una assignatura. Una titulació inclou un conjunt d'assignatures.

- L'adequació de la metodologia docent a la modalitat d'ensenyament proposada
- L'aportació d'uns continguts i d'unes fonts de coneixement que garanteixin la qualitat de la docència.

Establiment del conveni

Un cop s'hagi aprovat la proposta, es signarà un conveni entre els responsables d'aquesta i el Consell de Direcció, on es definiran les aportacions i els compromisos que assumeix cada part.

c. Seguiment i avaluació.

La unitat que ha presentat la proposta presentarà en base als criteris que s'estableixin al conveni, l'informe o informes en el qual es detallaran les actuacions desenvolupades, especialment aquelles que siguin indicatives de qualitat, d'acord amb els criteris definits per l'Agència de la Qualitat Universitària per als estudis semipresencials i no presencials.

Durant l'execució del procés docent, l'ICE serà la unitat responsable de realitzar el seguiment de les actuacions realitzades i haurà d'elevat a la Comissió de Docència l'informe corresponent detallant en el seu cas, els possibles conflictes en relació amb els compromisos signats al conveni.

	Professors / UE's	Unitats de suport	CG
Propostes de formació semipresencial	Professors i/o UE's Elaboració UE's Presentació	SGA Anàlisi i aprovació Assessorament a les UE's ICE Assessorament i suport als professors en la sol·licitud d'ajuts d'innovació docent Formació de professorat i difusió de bones pràctiques	Comissions del CG Presentació i aprovació
Desenvolupament de materials docents digitals	Professors Elaboració	Factories / Altres Suport en l'elaboració de materials docents digitals OGPID Gestió dels drets d'autor i d'explotació editorial	Comissions del CG Concessió d'Ajuts i Assignacions i establiment de criteris
Realització de les activitats docents	Professors Elaboració SGA Centres Suport a la gestió de l'activitat docent	SBD Bibliotècnia Repositori Institucional Docent UPCnet / Altres Plataformes digitals	ICE Seguiment i avaluació de la docència semipresencial

- Quadre resum dels agents implicats en la formació semipresencial a la UPC i de les seves actuacions -

5. Desplegament del Marc de la Formació Semipresencial a la UPC.

La taula següent estableix els diversos instruments que cal desenvolupar per a completar el Marc General de la Formació Semipresencial a la UPC, facilitador de l'aprenentatge basat en l'aprofitament de la xarxa i els recursos digitals que les TIC ofereixen.

Actuació	Proposta al Consell de Govern	Preparació
Desenvolupament d'Assignatures en Modalitat de Formació Semipresencial a la UPC	Maig 2003	CD
Circuits administratius semipresencials. Definició dels circuits administratius per a la integració de la docència semipresencial i no presencial a la UPC. Models dels convenis	Juny 2003	SGA
Seguiment de les assignatures semipresencials. Criteris, metodologia i instruments que s'aplicaran per al seguiment i valoració de les propostes de formació semipresencial de la UPC, per a garantir-ne la seva qualitat	Setembre 2003	ICE
Propietat Intel·lectual. Marc per a una política de propietat intel·lectual digital, en un nou entorn d'aprenentatge a la UPC. Drets i deures de l'autor digital	Setembre 2003	CTT - SBD
Biblioteca digital. Definició de les polítiques de preservació i accés dels materials docents de la UPC mitjançant la creació d'un "Repositori Institucional de Materials Docents" a Biblioteca	Juliol 2003	SBD
Catàleg semipresencial de la UPC Catàleg de l'oferta d'assignatures semipresencials de la UPC	Juliol 2003	SGA
Formació permanent semipresencial. Definició de les estratègies de desenvolupament de la formació permanent semipresencial de la UPC	Octubre 2003	FPC